

Н.В. Сафонова

ІННОВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ АНАЛІЗУ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ ВІТЧИЗНЯНИХ ПЕДАГОГІВ 20-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ

Аналіз наукових досліджень щодо підготовки вчителів та ознайомлення із сучасними програмними документами реформування освітньої галузі дозволяє зробити висновок, що про загальне оновлення системи педагогічної освіти варто говорити тільки за умов нової інноваційної організації всього навчально-виховного процесу у вищій школі.

Наукові праці з проблем педагогічних інновацій свідчать, що ґрунтовно розроблені окремі її аспекти, проте існує мало розробок стосовно досліджень педагогічних інновацій як цілісного феномену з урахуванням історико-генетичного фактора.

Поєднання ж традиційного та інноваційного навчання забезпечить фахівцеві широку мобільність у професійній підготовці та власний творчий потенціал у педагогічній діяльності. Сучасні педагоги не повинні ні в якому разі ігнорувати успадковані цінності педагогіки минулого: адже вони є стрижнем формування професійних якостей педагога, становлення й усвідомлення своїх пріоритетів серед інших верств населення та своєї домінуючої ролі у вихованні молодого покоління. Встановлення співвідношення між традиційним та інноваційним потребує часу та внесення необхідних змін, які відповідали б вимогам сьогодення суспільства.

Представники історичної педагогічної думки 20-х років минулого століття єдині у визначенні її цілей: становлення особистості вчителя; формування готовності до інноваційної професійної діяльності в освітньо-виховних закладах різного типу та потреба в постійному самовдосконаленні. Інноваційне навчання як сучасна стратегія несе глибокі зміни в освіті. Більшість дослідників під інноваційним навчанням розуміють процес і результат такої навчальної діяльності, яка стимулює інноваційні зміни в культурі та соціальному середовищі.

Актуальність проблеми полягає в тому, що інноваційний тип навчання та освіти, окрім підтримання існуючих традицій у навчанні й викладанні, сприяє активному вирішенню проблемних питань, що виникають як перед окремою людиною, так і перед суспільством. Але аналіз наукових праць з проблем педагогічної інноватики свідчить, що інновації в освіті слід досліджувати як цілісний феномен з урахуванням історичного фактора як важливого компонента загального образу освіти певної історичної епохи. Доведено, що цілісне вирішення проблеми педагогічної інновації неможливе без узагальненого вивчення тенденцій та закономірностей інноваційного процесу в зарубіжному педагогічному процесі, а у вітчизняному досвіді це особливо важливо. Саме історія вітчизняної педагогіки дозволяє знайти співвідношення внутрішніх протиріч, що детермінують інноваційні процеси, і зовнішніх протиріч, пов'язаних з історичними умовами розвитку певної епохи.

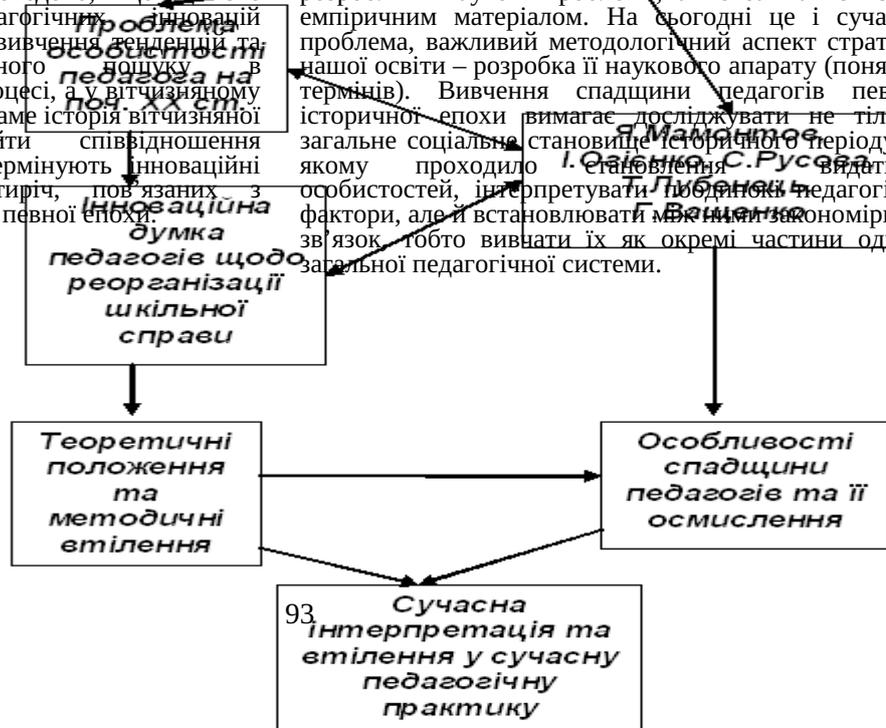
Традиційне підтримуюче навчання передає учасникам освітнього процесу попередній досвід, інноваційне ж навчання готує до вирішення проблем завтрашнього дня. Традиційна система забезпечує знаннями про світ, способи діяльності в ньому, дає уміння й навички за зразками стандартних ситуацій. Інноваційна система ставить за основну мету засвоїти способи діяльності в незнайомій ситуації, дати досвід творчої діяльності, створити умови для зростання особистого досвіду стосунків і бачення світу. Спираючись на історію вітчизняної педагогічної науки, можна зробити висновок, що традиційними у сучасній сфері освіти сьогодні стали принципи гуманізації та демократизації, альтернативності.

Педагогічна інноватика як галузь дослідження інновацій в освіті стала предметом дослідження інноваційного педагогічного процесу.

Постановка проблеми у загальному вигляді полягає в тому, що у системі науково-педагогічного дослідження життєвого доробку та спадщини вітчизняних педагогів, а саме: Я.Мамонтова, Г.Ващенко, С. Русової, Т.Лубенця, Я.Чепіги, І.Огієнка, ми вважаємо доцільним користуватися методами аналізу та зіставно-історичним методом з метою отримання нових фактів їх інноваційної педагогічної думки, задля глибокого осмислення та втілення у сучасну педагогічну практику. Метод дослідження – шлях вивчення й опанування складними психолого-педагогічними процесами формування та становлення будь-якої особистості.

Педагогічна спадщина має враховувати весь науковий практичний і методичний доробок окремого автора, його доцільні рекомендації та продуктивні думки з огляду на певний історичний період.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, свідчить, що проблема вивчення та об'єктивно-аспектного аналізу спадщини певної плеяди педагогів в аспекті педагогічних інновацій ще не була предметом спеціального дослідження. Водночас саме через вивчення історичного досвіду педагогів минулих поколінь можна повернутися до витоків походження педагогічної думки, почерпнути плідні ідеї з метою їх удосконалення та відкриття нового у забутому старому. Науковою думкою педагогів-новаторів початку ХХ століття була думка: передусім розробляти наукові проблеми, а не займатися суто емпіричним матеріалом. На сьогодні це і сучасна проблема, важливий методологічний аспект стратегії нашої освіти – розробка її наукового апарату (понять і термінів). Вивчення спадщини педагогів певної історичної епохи вимагає досліджувати не тільки загальне соціальне становище історичного періоду, в якому проходило становлення педагогічних особистостей, інтерпретувати поодинокі педагогічні фактори, але й встановлювати між ними закономірний зв'язок, тобто вивчати їх як окремі частини однієї загальної педагогічної системи.

**Модель об'єктивно-аспектного аналізу історичної спадщини
плеяди педагогів 20-х років ХХ століття**

На прикладі розгляду спадщини вітчизняних педагогів 20-х років ХХ століття в аспекті педагогічних інновацій можна використовувати новий метод об'єктивно-аспектного аналізу (ОАА). Зазначимо, що вивчення історико-педагогічних явищ вимагає нових методів аналізу історичної спадщини, значення доробку авторів тих періодів історії, до яких не відпрацьовано окреслене фундаментальне загальнонаукове ставлення. Термін об'єктивно-аспектного аналізу (ОАА) запропонував педагог-науковець В.І. Шпак. Аспект – від лат. *aspectus*, означає вид, точка зору, з якої розглядається будь-яке явище, поняття чи перспектива. Аспектний аналіз ми тлумачили як фундаментальне положення, від якого походило аналізування педагогічного доробку кількох вітчизняних педагогів. Оскільки доводимо, що інноваційні науково-методичні підходи щодо фундаментальних розробок на освітянській ниві специфічні і притаманні саме плеяді видатних педагогів-новаторів початку минулого століття, то вважаємо, що в їхній практичній діяльності та науково-методичних творах поєдналися типові історико-ситуативні та прогностичні закономірності, виявлення яких дасть змогу оновити методологію історії педагогіки та методики її викладання.

Щоб запровадити в практику метод об'єктивно-аспектного аналізу історико-педагогічних явищ в аспекті педагогічних інновацій, слід побудувати модель-зразок об'єктивно-аспектного аналізу педагогічної спадщини плеяди педагогів, чия діяльність у певну історичну епоху була схвалена загальною системою розвитку освіти й має позитивні моменти для використання її надбань сьогодні. Проектування такої моделі має забезпечити комплексне усвідомлене зіставлення інноваційних позицій та поглядів педагогів за схемою: характеристика даного історичного періоду, обрана для дослідження спадщина педагога чи плеяди відомих або маловідомих педагогів, оновлення поглядів на загальну підготовку фахівців, технологія та організація освітнього процесу, інноваційні погляди на методи і прийоми навчання й викладання відповідно до потреб, поглядів суспільства на розвиток особистості для цього суспільства.

Першорядними критеріями ОАА спадщини педагогів минулого були визначені: вивчення педагогічних інновацій в історичній ретроспективі, ретроспективний погляд на багатогранність функцій та особистісних якостей педагога-новатора, поняття творчого педагога як корелята педагогічної майстерності.

Розробка моделі об'єктивно-аспектного аналізу історичної спадщини передбачає конструювання системи послідовного вивчення доробку педагогів, до діяльності яких у сукупності не відпрацьоване загальнонаукове ставлення науковців-дослідників, відтворення реальних об'єктивних історичних подій, реалізованого завдяки цілям прогнозування, зіставлення й порівняння та орієнтованим на певні результати з моделюванням плеяди педагогів, що відображає всі значні аспекти їхньої інноваційної діяльності.

Для вирішення проблем, пов'язаних з реалізацією моделі об'єктивно-аспектного аналізу історичної педагогічної спадщини як системи науково-методичного забезпечення послідовного вивчення доробку педагогів, необхідно розв'язати певні завдання:

- 1) обґрунтувати теоретико-методологічне положення освіти історичного періоду 20-х років ХХ століття;
- 2) виявити тенденції формування творчого педагога;
- 3) визначити характерні риси доробку вітчизняних педагогів цього періоду, актуальні питання та розроблені ними інноваційні методи й прийоми навчання;
- 4) запропонувати шляхи використання їхніх надбань у сучасній школі України та визначити перспективи інноваційної підготовки майбутніх учителів у цьому аспекті.

Висновки з даного дослідження свідчать, що у погляді на перспективу важливо з'ясувати, на який саме духовний досвід буде орієнтуватися і що відбиратиме майбутнє покоління з нашої спадщини. Розв'язання поставлених завдань вимагає певної аналітичної діяльності, основні положення якої

відображені у відповідній моделі об'єктивно-аспектного аналізу спадщини плеяди педагогів, чия

діяльність припадала на досліджуваний період, а саме 20-ті роки минулого століття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богданова І.М. Модель оновлення професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів // Педагогічні основи підготовки вчителя національної школи України. – О., 2002. – С. 16-25.

2. Левіна І.А. Структурно-функціональна модель професійної діяльності вчителя з формування пізнавальної самостійності підлітків засобами моделювання та методичні рекомендації щодо її реалізації // Педагогічні основи підготовки вчителя національної школи України. – О., 2002. – С. 123-139.

3. Порівняльна педагогіка: Навчальний посібник/ Упорядники І.М. Богданова, Н.І.Дідусь, З.Н. Курлянд та ін. – Одеса: ПДПУ ім. К.Д. Ушинського, 2000. – 164 с.

4. Фіцула М.М. Педагогіка: Навч. посіб. для студентів вищих пед. закладів освіти. – К.: ВЦ „Академія”, 2000. – 544 с. – (Альма-матер).

5. Український педагогічний словник / Під ред. С.У. Гончаренка. – К.: Либідь, 1997. – 367 с.

Подано до редакції 20.01.06

РЕЗЮМЕ

В содержании статьи раскрывается сущность объективно-аспектного анализа для характеристики и глубокого рассмотрения педагогического наследия

педагогов-новаторов 20-х годов XX века с целью внедрения и использования их инновационных идей в современной школьной практике.

SUMMARY

The article analyses the essence of the objective aspect analysis for description and deep consideration of pedagogical legacy of teachers-innovators in the 20th of

the 20th century aimed at introduction and use of their innovative ideas into modern school practice.